

СЕКЦІЯ 3
ПАРТИЦИПАТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

УСПІШНА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У ВИРІШЕННІ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ГРОМАД

Галунець Н.І., старший викладач
Миколаївський національний аграрний університет

Україна, підписавши у 2014 році Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, зробила європейський вибір, у тому числі і у сфері управління відходами. Показники, які задає Європа у сфері управління відходами, доволі високі. Запобігання утворення відходів, підготовка до повторного використання відходів — це дві найперші та найбажаніші дії в управлінні відходами, які закріплені на рівні Директиви Європейського Союзу про відходи. Основні кроки у порядку їхньої пріоритетності та безпечності для довкілля відображені в ієрархії управління відходами, що містяться в Директиві ЄС про відходи від 19 листопада 2008 року. Тож політика нашої держави та окремих населених пунктів у сфері управління відходами має рівномірно охоплювати всі сходинок, а не зосереджуватися на останній.

У 2014 році Європейська Комісія вирішила не приймати поправки до законодавства про відходи, а скористатися новим горизонтальним методом, який передбачає зміни не тільки в сфері відходів, а й буде охоплювати повний економічний цикл виробництва продукції [1].

Проблема скорочення відходів актуальна для багатьох країн. Однією із країн лідерів в галузі переробки відходів вважається Німеччина. Жодна європейська країна не переробляє і не використовує вдруге стільки ж відходів.

Нова політика у Швейцарії стала поступово вводиться з 1981 року, що призвела до помітного поліпшення екологічної ситуації. Швейцарія вважається одним з лідерів щодо утилізації та переробки відходів у Європі. Вже у 2000 році у країні були заборонені сміттєві полігони, тому сьогодні більш як половина всього сміття йде на переробку, а решта спалюється. В країні переробляється 60% паперу, який необхідно здавати тільки окремо від картону. Частина сміття, яку не вдалося відсортувати, швейцарці просто спалюють, пускаючи енергію на опалення будинків і виробництво електрики. Швейцарія лідирує в світі за кількістю зданих пляшок – більше 90% тари повертається на заводи по вторинній переробці скла.

Програма з прийому та переробки використаного скла почалася в 1972 році і до цих пір успішно реалізується. Металеві банки використовуються повторно. Окремо здаються PET-пляшки, старі електричні прилади, побутова техніка, будівельне сміття, лампи денного світла, консервні банки, труп тварин (за це треба платити, але закопувати їх забороняється), залишки рослинного та машинного масла [2].

Будь-яка людина в Швейцарії може відмовитися від сортування заплативши за кожен кілограм відходів. На кожен кульок наклеюється марка, що засвідчує сплату. Викинути п'ять кілограм відходів коштує 2-3 франка (це приблизно 2-3\$). Тому, більшість місцевих жителів несе все, що можна, в пункти з прийому вторсировини, де віддати старий комп'ютер або стару дитячу коляску нічого не коштує. Населення яке намагається викинути відходи без наклеєної марки штрафують.

У Швейцарії навіть існує так звана сміттєва поліція, яка за допомогою сучасних технологій аналізує сміття, залишене не в тому місці або без оплати податку, знаходить і штрафує порушника. Для прикладу випадок, коли житель Швейцарії по дорозі на роботу викинув з вікна автомобіля домашнє сміття в паперових мішках, поліція знайшла його, порушника судили і наклали на нього штраф у розмірі 6000 франків за утилізацію відходів і очищення траси, 3000 франків за порушення закону і 530 франків судових витрат. Разом 9530 франків (більше 9400 доларів) [2].

Також варто згадати і про Польщу. Ставши у 1990-х на шлях євроінтеграції, поляки мусили пристосувати своє національне законодавство до європейського в питаннях, що, зокрема, стосуються сміття²⁸. Першим кроком до удосконалення методу поводження зі сміттєзвалищами у Польщі була реалізація у 2007 році у місті Познань когенераційного модуля на полігоні ТПВ, який дозволяє отримувати електроенергію та тепло. Загальна потужність модуля становить 508 кВт електричної та 770 кВт теплової енергії, яка надходить через місцеві електромережі на потреби міста. Вся тепла енергія спрямовується на розташований поруч тепличний комплекс. Згодом були реалізовані інші когенераційні модулі. З введенням у 2003 році закону «Про дотримання чистоти і порядку» покладено край нелегальним сміттєзвалищам. Закон зобов'язав поляків сортувати відходи на 5 компонентів: папір, безбарвне та кольорове скло, метал та пластик, інші відходи, які не підлягають переробці у контейнери, які розміщені біля будинків. Договір на вивезення відходів підписується з окремим ОСББ. В разі потрапляння у контейнер несортованого сміття водій машини заявить про порушення до відповідної інспекції. В якості покарання будинок можуть зобов'язати заплатити за бак з несортованим сміттям більшу суму або взагалі переглянути щомісячні тарифи [2].

Відповідно до вимог законодавства ЄС – до 2020 року Польща зобов'язана переробляти та готувати до повторного використання не менше 50% відходів по цілій країні. Мова йде, в першу чергу, про пластикові вироби, метали, папір і скло. Станом на 2017 рік, Польща переробляє ледве більше половини від необхідної норми — 26%, а динаміка росту цього показника надто повільна – 0,7% за рік.

Отже, деякі європейські країни досягли високих успіхів у безпечному поводженні з відходами, деякі ще на шляху до цього. Однак, ні в кого не виникає сумнівів, що переробка відходів це єдине правильне рішення до збереження чистоти довкілля та економії природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. *Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions Towards a circular economy: A zero waste programme for Europe: URL: <https://eurex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52014398801%29>*
2. *Досвід країн ЄС в сфері безпечного поводження з твердими побутовими відходами. URL : http://economyandsocietyinua/journal/7_ukr/105.pdf.*
3. *Сміттєва поліція Швейцарії: URL : <https://ecotown.com.ua/news/YAk-SHveytsariya-pozbulasya-smittyia-istoriya-proshtraf-u-9400-/>.*

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА – ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДАМИ ПРИНЦИПІВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

Іванов Д.А., старший науковий співробітник
Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів»

Всі документи державного планування, куди входять і плани та стратегії розвитку громад, мають за законом проходити екологічну оцінку. Задача такої оцінки – виявити можливі загрози довкіллю та здоров'ю мешканців через перспективну господарську діяльність громад. Органи місцевого самоврядування (ОМС) в більшості вже мають певне знайомство з процедурою стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Однак, розуміння СЕО як тривіальної процедури, яка часто проводиться на вкрай низькому якісному рівні, фактично позбавляє територіальні громади, передусім сільські, унікальної можливості усвідомити та використати СЕО як потужний важіль кардинальної і якісної зміни парадигми власного розвитку. СЕО, яка прийшла в наше законодавство через Угоду про Асоціацію з ЄС, в розвинутих країнах вже давно стала механізмом не так рядового екологічного контролю певних планів, як способом аналізу перспектив розвитку громади і побудови її стратегії на підвалинах збалансованого розвитку. Зараз, на етапі завершення процесу децентралізації та становлення об'єднаних громад, у вітчизняного місцевого самоврядування виникла проблема здатності до компетентного стратегування на основі системного аналізу сукупності характеристик власного регіону. СЕО є відповіддю на цей виклик.

Однією з перших і основних нормативних умов функціонування об'єднаних територіальних громади (ОТГ) є розробка до 2027 року місцевих стратегій сталого розвитку на основі просторового планування та проведення стратегічної екологічної оцінки. За даними міністерства регіональної політики, за станом на кінець року 2021 р. близько 80% усіх ОТГ або завершили, або знаходились в процесі розробки власних стратегій розвитку. Однак, як зазначають експерти, зокрема, Г.Марушевський [1], перший досвід СЕО документів державного планування в Україні (2014-2017 рр.) показав, що вони мають чітку проблемну орієнтацію та характеризуються неналежною увагою до комплексного пізнання особливостей природної територіальної організації та